

אוניברסיטת תל-אביב המחלקה למדע המדינה

1031.3674.01 הפרטה: שיקולים כלכליים ותהליך פוליטי

מרצה: ד"ר עמוס זהבי

שנה"ל תשע"ב
סמסטר א'

שעות: יום ג' 14:00-17:00

כיתה: נפתלי 207

שעת קבלה: על-פי תיאום מראש עם המרצה.

דוא"ל: azehabi@post.tau.ac.il

קורס זה יעסוק באחד המכשירים הנפוצים ביותר במדיניות ציבורית, אך בו בעת גם אחד היותר שנויים במחלוקת: הפרטה. דעה נפוצה ביחס להפרטה היא שזו מדיניות נאו-ליברלית שנועדה לערער את אושיות מדינת הרווחה המודרנית. למעשה, רבות הסיבות להפרטה והשלכותיה מורכבות. במסגרת קורס זה, נדון בסיבות ובהשלכות של הפרטה תוך התייחסות לניסיון המצטבר של הפרטה גם בישראל וגם במדינות אחרות בעולם. בנוסף לכך, הפרטה תשמש כדוגמה להתהוות, יישום, ואף ערעור, של מדיניות ציבורית.

חובות וצינונים

על התלמידים לקרוא את חומר הקריאה המוזכר בסילבוס לפני השיעור.

80 אחוז מהציון יקבע על-פי עבודה שמועד הגשתה יהיה בתאריך 4.3.2011. המרצה יקבע את נושאי העבודות לקראת תום הסמסטר. אורך העבודה המקסימלי יהיה 4,000 מילה (עבודות ארוכות יותר לא יבדקו). לפני כתיבת העבודה על התלמידים לקרוא את גליון ההנחיות הכלליות לכתיבת עבודה הנמצא באתר ה-virtual.

20 אחוז מהציון הסופי יקבע על-פי מידת ההשתתפות בשיעור. הנוכחות בשיעור היא חובה. תלמידים שיעדרו מארבעה שיעורים ומעלה ללא הצדקה ורשות לא יוכלו להגיש עבודה. ציון ההשתתפות יקבע על-פי רמת ואיכות המעורבות של התלמיד/ה בדיון בכיתה.

הרצאות וקריאת חובה

ניתן יהיה למצוא את מרבית חומרי הקריאה וכן את המצגות באתר ה-virtual של הקורס. המצגות יהיו בתיקיית מצגות של שנת 2012.

שיעור 1: מבוא וסקירה היסטורית (1.11.11)

בשיעור זה נגדיר מהי הפרטה ונדון בתהליכים ההיסטוריים שהביאו להגדלת הסקטור הציבורי מתחילת המאה ה-20 ועד שנות השבעים. כמו כן, נעסוק בגורמים המבניים והפוליטיים השונים שיצרו את התנאים להפרטה בשלושים השנים האחרונות.

קריאת חובה:

1. Paul Starr, "The Meaning of Privatization," 1988 (accessible at: <http://www.princeton.edu/~starr/meaning.html>).

שיעור 2: היסודות האידיאולוגיים והכלכליים של הפרטה (8.11.11)
התמיכה בהפרטה מתבססת גם על פילוסופיה ליברטיאנית וגם על תיאוריות כלכליות. בשיעור זה, נבחן את ההצדקות הפילוסופיות והכלכליות של הפרטה.

1. מילטון פרידמן, *קפיטליזם וחירות* (ירושלים: הוצאת שלם, תשס"ב): מבוא ופרקים 1 ו-2.
2. Julian Le Grand, *The Other Invisible Hand: Delivering Public Services through Choice and Competition* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2007): chapters 1&2.

שיעור 3: מבקרי הפרטה (15.11.11)
אין ספק שהפרטה הינה מדיניות שנויה במחלוקת. במסגרת שיעור זה נסקור קיום שונים של בקורת ביחס להפרטה.

1. איל פלג, *הפרטה כהצברה* (תל-אביב: רמות, תשס"ו 2005): 18-36.
2. יעל חסון, "שלושה עשורים של הפרטה" (מרכז אדוה, נובמבר 2006).
<http://www.adva.org/UserFiles/File/privatization.pdf>

שיעור 4: עליית הימין והפרטה בבריטניה (22.11.11)
ההפרטה בתצורתה הנוכחית התגבשה בבריטניה ובארה"ב במהלך שנות ה-80 וה-90. בשיעור זה, נדון בקשר שבין הפוליטיקה הניאו-ליבראלית והתפתחות הפרטה בבריטניה.

1. הפרטת חברות בישראל ובעולם, 22-33.
2. Harvey Feigenbaum, Jeffrey Henig, and Chris Hamnett, *Shrinking the State: The Political Underpinnings of Privatization* (Cambridge: Cambridge University Press, 1998): Chapter 5.

שיעור 5: מתי הפרטה כדאית (29.11.11)?
בשיעור זה נעשה אינטגרציה של טיעונים שונים בעד ונגד הפרטה שבהם עסקנו בשבועות הקודמים על-מנת לבנות מערכת שיקולים סדורה להערכת כדאיות הפרטה.

1. Andrei Shleifer, "State versus Private Ownership, *The Journal of Economic Perspectives*, Vol. 12, 4 (Autumn 1998) 133-150.
2. Rebecca M. Blank, "When can Public Policy Makers Rely on Private Markets? The Effective Provision of Social Services," *The Economic Journal* 110 (March 2000), C34-c49.

שיעור 6: המשך כדאיות הפרטה (6.12.11)

1. Elliott Sclar, *You Don't Always get what you Pay for: The Economics of Privatization*. Pp. 47-77.

שיעור 7: הפוליטיקה של ההפרטה (13.12.11)

מי שולט בתהליך ההפרטה? באיזה נסיבות מתרחשת הפרטה? כדי לענות על שאלות אלה, נבחן מי הם השחקנים השונים בתהליך ההפרטה וכיצד הם משפיעים על עיצוב וביצוע המדיניות.

1. Bruce Kogut and J. Muir Macpherson (2006) "The Decision to Privatize: Economists and the Construction of Ideas and Policies," in Simmons, Dobbin and Garrett (eds.) *The Global Diffusion of Markets and Democracy* (Cambridge: Cambridge University Press).
2. Jacob Hacker (2004). "Privatizing risk without privatizing the welfare state: The hidden politics of social policy retrenchment in the United States." *American Political Science Review*, 98(2), 243-260.

שיעור 8: ההפרטה בישראל – רקע כללי (20.12.11)

שיעור זה יוקדש בלעדית להפרטה בישראל. במה ההפרטה בישראל דומה או שונה ממקרים בינלאומיים? מי הם השחקנים המרכזיים בהפרטה הישראלית?

הפרטת חברות בישראל ובעולם, 188-229.

שיעור 9: הפרטת תשתיות: טלקומוניקציה ורכבות (27.12.11)

הפרטת הטלקומוניקציה היא אחד מסיפורי ההצלחה הגדולים יותר בתחום של הפרטת תשתיות. מה ניתן ללמוד מהניסיון העולמי המצטבר בתחום זה? האם אכן מדובר תמיד בהצלחה?

1. אמנון פורטוגלי, "מדיניות הפרטת הרכבת בישראל ומה שניתן ללמוד מהניסיון בעולם," מכון ון ליר, 2011.

2. Michael Pollitt and Andrew Smith (2002) "The Restructuring and Privatisation of British Rail: Was It Really That Bad?" *Fiscal Studies*.

3. סבר פלוצקר, "למי טובה הפרטת בזק?" ידיעות אחרונות, 9.5.05

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3083136,00.html>

4. William L. Megginson and Jeffrey M. Netter (2001) "From State to Market: A Survey of Empirical Studies on Privatization," Vol. 39, No. 2, pp. 321-389.

שיעור 10: המשך הפרטת תשתיות (3.1.2012)

הקרנת סרטו של מיקי רוזנטל שיטת השקשוקה, ודיון

שיעור 11: הפרטת בתי-הסוהר (10.1.11)

פתיחת בתי-סוהר פרטיים הייתה בין ההפרטות הראשונות בארה"ב בתחום השירותים. הניסיון היחסית ארוך עם בתי-סוהר פרטיים הופך הפרטה זו למקרה בוחן מוצלח.

1. Amos Zehavi, "What Should not be Contracted Out: A Consequentialist Perspective," Working paper.

2. Lukemeyer, Anna, and Richard C. McCorkle. 2006. "Privatization of prisons:

Impact on prison conditions." *American Review of Public Administration* 36 (2):189-206.

3. אמנון ברזילי, "בזמן שיסנו" ארץ אחרת 33, אפריל-מאי 2006.
<http://www.acheret.co.il/bin/en.jsp?enDispWho=Article%5E1635&enPage=ArticlePage&enDisplay=view&enDispWhat=object>

שיעור 12: הפרטה בחינוך (17.1.12)

בניגוד לטלקומוניקציה, ההפרטה בחינוך לא זכתה להצלחה פוליטית גדולה. השבוע אנחנו נדון בהפרטה בחינוך ונגסה להבין מדוע הפרטה בתחום זה היא בדרך-כלל כה מועטה ואיטית. כמו כן, נעסוק ביתרונות וחסרונות של תוכניות vouchers בחינוך.

1. John Fitz and Bryan Beers, "Education Management Organizations and the Privatization of Public Education: A Cross National Comparison of the US and UK, June 2001. http://www.ncspe.org/publications_files/495_OP22.pdf

2. Patrick McEwan (2004) "The Potential Impact of Vouchers," *Peabody Journal of Education* 79(3).

3. יוסי יונה ויוסי דהאן, "דו"ח דוברת: על המהפכה הניאו-ליברלית בחינוך, "תאוריה וביקורת, 2005, 11-38.

שיעור 13: הפרטה של שירותי רווחה (24.1.12)

1. יוסף קטן, "הפרטת השירותים החברתיים בישראל" מתוך אורית איכילוב (ערוכת) הפרטה ומסחור בחינוך הציבורי בישראל.

שיעור 14: סיכום (31.1.12)

בשיעור זה נדון בהתפתחות העתידית האפשרית של ההפרטה בישראל ובעולם ובהשלכות החברתיות, פוליטיות וכלכליות של כווני התפתחות שונים.